

Motion till riksdagen 2024/25:2958

av **Catarina Deremar m.fl. (C)**

Kultur, civilsamhälle och medier

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja ett brett kulturliv i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett fritt kulturliv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en god infrastruktur för kultur i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kultur i skolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge fler barn och unga tillgång till kulturskoleverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av en kompletterade filmutredning för att se över finansieringen av filmstödet, möjlighet att upprätta ett nytt filmavtal samt frågan om ökat politiskt oberoende och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den inlösenersättning som en upphittare får om det är under andra omständigheter än kring en fornlämning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dokumentation av och kunskapsutveckling om kyrkliga kulturminnen och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgängliggöra och säkra kulturarv genom digitalisering och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra förutsättningar för kulturarbetare och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta ett helhetsgrepp för att främja språket som grund för delaktighet i samhället och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja resiliens vid motgångar och kriser och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja konkret tillgång till den fria bildningen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av metodutveckling för att ge fler barn och unga tillgång till en aktiv fritid och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokrativillkoret i statens stöd till trossamfund och civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att redan tidigt under 2025 göra en första bedömning av hur det nya mediestödet uppfyller syftet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna långsiktighet och oberoende för public service och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en ny utredning av förutsättningarna för de allmännyttiga lotterierna att bidra till civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla allmännyttiga lotterier ska behandlas lika oavsett huvudman och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydlig avsändare på lotterier för allmännyttiga ändamål och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undantagen för restaurangkasinon inom licenspliktig spelverksamhet ska upphöra och tillkännager detta för regeringen.

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa konventionen mot matchfixning (Macolinkonventionen) i svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en nationell spelstrategi och inkluderande av spelbranschen i ordinarie näringslivsstrukturer, exempelvis Vinnova och Exportkreditnämnden, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kultur

Kulturen behöver vara fri och tillgänglig för alla, oavsett var man bor, om man har någon funktionsnedsättning eller vilken bakgrund och livssituation man har i övrigt. Den behöver också vara tillgänglig både att ta del av och för eget skapande. Det vilar ett särskilt ansvar för att skapa dessa förutsättningar för barn och unga, bland annat genom att erbjuda kultur inom ramen för skolan och visa vägar mot föreningslivet. Det ekonomiska läget med hög inflation riskerar att minska möjligheterna att både skapa och ta del av kultur, och hur det utvecklar sig framöver behöver följas noga bland annat utifrån jämställdhet och jämlikhet (yrkande 1).

För att säkra den konstnärliga friheten behöver konsten skyddas från direkt påverkan när den betalas av det offentliga, det som brukar kallas principen om armlängds avstånd. Det behövs också modeller för offentlig-privat samverkan så att armlängds avstånd gäller även där. När stöd ges till olika verksamheter bidrar det till förutsättningar för kulturutövande och konsumtion inom det området. Även om styrningen genom bidragen inte handlar om innehållet så påverkas utbudet på detta sätt. Därför är det viktigt att ofta ompröva stöd så att det kan bli en större variation av verksamheter som får dessa förbättrade förutsättningar. Kulturen blir också friare om den står på fler ben. Offentlig finansiering behövs i många fall och kan och bör ofta inte ersättas. Men samtidigt bör möjligheterna till privat finansiering förbättras. Det rör bland annat frågor som att underlätta kultursponsring, sänka dansbandsmomsen, införa avdragsrätt för företag vid förstahandsinköp av konst och andra former av åtgärder som främjar privat finansiering (yrkande 2).

Med en god infrastruktur för kulturlivet kan det blomstra i hela landet. En del av denna infrastruktur som finns i alla kommuner är folkbiblioteken. De kan också fungera som mötesplatser för fler former av kultur än böcker och läsning. Folkbildningen har också verksamhet som har möjlighet att nå långt ut i bygderna och kan erbjuda bland annat kulturaktiviteter men också exempelvis replokaler för bland annat unga. Betydelsen av bland annat studieförbundens möjlighet att verka i hela landet är stor för ett nära och tillgängligt kulturliv för alla. Inte minst för detta behövs allmänna samlingslokaler men också teknisk möjlighet att ta emot olika typer av kulturevenemang. Det offentliga måste, genom stat, regioner och kommuner, medverka till att skapa bästa möjliga förutsättningar och rimliga villkor för allmänna samlingslokaler med generösa utrymmen för bland annat kulturverksamhet (yrkande 3).

Det är viktigt att alla får tillgång till ett brett kulturutbud i hela landet. Inte minst är det centralt att alla barn får möta många olika kulturyttringar så att de kan finna sina egna uttryck. Det skapar också en grogrund för bildning att bära med sig genom livet. Det finns alltså fler skäl för att satsningen på Skapande skola på sikt bör breddas till att gälla även gymnasieskolan. Dessutom ger det professionella kulturskapare arbetstillfällen på skolor när de arbetar med barn och kultur. Skapande skola stimulerar de ungas kreativitet och skapar möten med professionella kulturskapare (yrkande 4).

I de allra flesta kommuner finns kulturskolor som erbjuder utbildning inom olika ämnen även om tyngdpunkten ofta ligger inom musiken. Kulturskolan är en kommunal verksamhet som kan erbjuda en verksamhet som är utformad utifrån de lokala förutsättningarna. Det är väldigt värdefullt att denna verksamhet finns, och många barn och unga trivs och utvecklas där. Det finns dock mycket mer att göra för att nå ut bredare så att fler kan få chansen att ta del av verksamheten. Det har stor betydelse både för den enskilda individen och för samhället i stort och för att bredda rekryteringen till det professionella musiklivet och annan kulturverksamhet. Statligt stöd har bidragit till detta, men i grunden ligger ansvaret på kommunerna. Staten har däremot en viktig uppgift när det gäller att utbilda lärare till kulturskolan (yrkande 5).

Film tillhör de mest tillgängliga kulturformerna i Sverige. Biografer bidrar själva till en kulturell upplevelse samt utgör en viktig del i en infrastruktur som sammantaget ger tillgång till ett brett kulturliv i hela landet. När dåvarande regering 2015 sa upp filmavtalet, som under åren 1963–2016 finansierade filmpolitiken, och ersatte det med en statlig filmpolitik var vi kritiska. Bland annat för att finansieringen skedde genom att momsens på biobesök höjdes, vilket trädde i kraft 2017. Vi har också drivit på för att se

över hur man kan få en bättre parts- och branschsamverkan inom filmområdet sedan filmavtalet sagts upp. Det är viktigt att det finns goda förutsättningar för att göra svensk film. Produktion av film sker på fler sätt än tidigare. Detsamma gäller hur man tar del av film som nu sker på fler plattformar som exempelvis via de många streamingtjänster som kommit. Den utredning av den nationella filmpolitiken som regeringen tillsatt ska lämna sitt betänkande senast den sista februari 2025. Den har i uppdrag att se över vissa delar av filmpolitiken men den har bland annat inte i uppdrag att se över finansieringen av den. Det behövs nu en ny filmutredning för att se över filmpolitiken i stort inklusive finansieringen av filmstödet, möjlighet att upprätta ett nytt filmavtal samt frågan om ökat politiskt oberoende (yrkande 6).

Bevarandet av kulturminnen är ett givet uppdrag för vårt samhälle. Lagstiftningen på detta område kan ibland medföra komplikationer vid exploatering av nya områden. Det är exploatören som bekostar arbetet kring undersökningar av fornlämningar. Staten går bara in och bidrar i speciella fall. Det händer att dessa kostnader blir så stora att tänkt ny bebyggelse inte blir av. Vi vill därför utreda hur ett alternativt sätt att fördela kostnaderna kan se ut. Det finns också anledning att utvärdera kulturmiljölagstiftningen avseende den inlösenersättning som en upphittare får om det är under andra omständigheter än kring en fornlämning i syfte att ge större möjlighet att upphittaren av fornfynd får ersättning för hela fyndet. Nu gäller att det bara är det föremål som upphittas som man kan få ersättning för och inte ifall en arkeologisk utgrävning skulle visa att det finns fler föremål på samma plats (yrkande 7).

Det kyrkliga kulturarvet är allas. Alla som lever och vistas i Sverige har rätt till delaktighet i det. Där finns spår från bygdens och landets historia. Detta kulturarv behöver göras mer tillgängligt för alla. Digitalisering av det kyrkliga kulturarvet ger möjligheter att ytterligare tillgängliggöra detta kulturarv. Då har också digital dokumentation, från enkla fotografier med mobilkamera till 3D-skanning och andra mer avancerade metoder, en betydelse. Samtidigt skapar den ökande digitaliseringen av historiskt källmaterial, bland annat i regi av Riksarkivet men även civilsamhällesaktörer, nya möjligheter till dokumentation av och kunskapsutveckling om kyrkliga kulturminnen. Det är viktigt att både Svenska kyrkan, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har kompetens för att se och utnyttja dessa möjligheter eller har de resurser som behövs för att använda sig av extern kompetens (yrkande 8).

Ett sätt att göra kulturen mer tillgänglig för alla är genom digitalisering. Möjligheten att både ta del av kultur och själv skapa genom digital teknik måste tas tillvara. Då är tillgång till bredband i hela landet centralt vilket ger goda förutsättningar för såväl privatpersoner som föreningar, offentliga kulturinstitutioner och företag. En digitalisering av kulturarvet bidrar till att bevara det inför framtiden och till att göra det tillgängligt för fler. Beredskapen kring det svenska kulturarvet behöver förbättras och digitaliseringen ske i ett högre tempo för att bidra till att skydda vårt kulturarv mot risker av olika slag (yrkande 9).

Förutsättningar för kulturarbetare behöver förbättras. Det finns många olika vägar att göra det. Tillgången på samlingslokaler i hela landet ger möjlighet för kulturskapare inom bland annat teater, musik och litteratur att få uppdrag och nå nya grupper. Skapande skola ger också uppdrag till kulturarbetare över hela landet. Vi anser också att allianserna är en form som bör utvecklas. Många kulturarbetare är företagare och frilansare och vi vill förbättra möjligheterna för dessa att ta del av socialförsäkringarna. Det kan också finnas behov av särskilda informationsinsatser till företagare eftersom det är en grupp som ofta kan vara utan detta skydd (yrkande 10).

Språket är en nyckel för att både förstå sig själv, kommunicera med andra och delta aktivt i samhällslivet. Ofta när det talas om språket så är fokus på vikten av att behärska svenska för att kunna klara skolan och få ett arbete. Ibland handlar det hur andra språk än svenska ska behandlas i Sverige. Återkommande är samtal och förslag på ytterligare åtgärder för att främja läsning. Det görs satsningar kring läsning och det är viktigt och bra, men språket är så mycket mer än så. De institutioner som man brukar tala om är ofta skolan och biblioteken. Men språket finns, behövs och utvecklas överallt i samhället. Alla har inte samma språkliga förutsättningar att delta i samhället fullt ut av olika skäl, men i samhället finns ett gemensamt ansvar för att bidra till språklig delaktighet och en inkluderande demokrati. Därför bör det göras en bred översyn av hur samhället kan bidra till en ökad språklig delaktighet (yrkande 11).

Civilsamhälle

Det finns ett värde i sig i att arbeta tillsammans frivilligt för att vara med och arbeta för ett bättre samhälle. Det bidrar också till att stärka resiliensen vid motgångar och kriser. Det behövs fler åtgärder för att förbättra villkoren för civilsamhället, vilket också blivit mer aktuellt när det har uppstått en kommersiell marknad på områden där det tidigare

inte har funnits. Ett exempel är andrahandsmarknaden för möbler, husgeråd med mera som delar av det civila samhället har drivit och också ofta använt som en plats för att erbjuda arbetsträning till exempel. Nu utvecklas också en kommersiell marknad för återanvända varor vilket är mycket positivt ur miljöhänseende. Det påverkar ändå delar av civilsamhällets verksamheter. Det finns därmed ett behov av en föreningsrättsutredning, med syftet att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna (yrkande 12).

Kontakter med andra och bildning är centralt för att kunna orientera sig, forma självständiga uppfattningar och delta aktivt i samhället. Här spelar civilsamhällets alla delar en mycket viktig roll. Ett exempel är folkbildningen där vi skapar rum för reflektion och gemensamt får djupare kunskap om vår värld. Därför är bland annat så viktigt att studieförbundens verksamhet inte urholkas, det behövs också konkreta sammanhang för att mötas och utveckla den fria bildningen. Folkbildningen kan också ge människor en chans till nystart. En möjlighet att exempelvis gå en kurs på en folkhögskola kan ge ny kraft, inspiration och kunskap som bidrar till att komma vidare i livet och där det också finns möjlighet att läsa in gymnasiekompetens. Denna verksamhet fyller en viktig funktion i samhället och kan inte ersättas av utbildningar som arrangeras av det offentliga eller utbildningsföretag eller av offentligt arrangerad kultur. Det är viktigt att värna den fria bildningen. Den finns bara i demokratier eftersom den bygger på att människor kan bilda sig fritt och inte utifrån statlig styrning. Principen om armlängds avstånd mellan politiken och bildningen behöver upprätthållas (yrkande 13).

Alla barn och unga behöver få tillgång till kultur, idrott och civilsamhället i stort. Det får inte hindras av om man exempelvis har långt avstånd till aktiviteterna, om man har någon funktionsnedsättning eller om familjen har knappa ekonomiska resurser. Dessa verksamheter kan ha så stor betydelse för många unga. De bidrar med hälsa, gemenskap och en bättre förståelse för hur samhället fungerar. För vissa fungerar också dessa verksamheter som en fristad från skolans krav eller från mindre gynnsamma hemförhållanden eller umgängeskretsar. Det behövs fler insatser samt metodutveckling för att ge alla barn och unga dessa positiva, utvecklande och stärkande upplevelser som också kan skydda mot utanförskap av olika slag (yrkande 14).

De trossamfund och organisationer inom civilsamhället som tar emot statliga bidrag måste åta sig att upprätthålla grundläggande demokratiska principer. Det är också

grunden för den proposition som regeringen lade under 2024 om demokrativillkor för statens stöd till trossamfund och civilsamhället. Trots det valde regeringen att så kallad omvändelseterapi för hbtqi-personer enbart skulle strida mot demokrativillkoret om den riktade sig mot unga personer och alltså inte personer i alla åldrar. Centerpartiet anser, i ljuset av den utsatta situation en betjänad ofta befinner sig i i förhållande till trossamfundet och dess företrädare, att det måste framgå att all omvändelseterapi står i strid med demokrativillkoret och därför utgör en exkluderingsgrund (yrkande 15)

Media

Tillgången till en allsidig och oberoende nyhetsbevakning och opinionsbildning i hela landet måste säkras. Det är välkommet att ett nytt och teknikneutralt mediestöd kommit på plats samt att fokus ligger på tillgång till lokal och regional nyhetsförmedling som är så betydelsefull för en väl fungerande demokrati. Det nya mediestödet har snart varit på plats i ett år och då är det dags för en första bedömning av hur det nya mediestödet har fungerat i praktiken för att få en första uppfattning av hur träffsäkert det blivit och om syftet med mediestödet uppfylls på bästa sätt. Det är centralt för att ha en beredskap ifall det kommer att krävas fler åtgärder för att stärka förutsättningarna för den lokala och regionala journalistiken. (yrkande 16).

Public service spelar en stor roll för speglingen av hela landet. Den behövs sida vid sida med de privata aktörerna för att ha en mångfald av perspektiv. Vi har i Sverige haft en tradition att finna breda politiska överenskommelser kring public service. Denna tradition behöver värnas. Det bidrar till en möjlighet att utveckla verksamheterna i ett långsiktigt perspektiv, men det bidrar också till ett större politisk oberoende. Ett fortsatt brett uppdrag ger en igenkänning och gör att fler kan hitta till public service vid exempelvis en kris, då det är extra viktigt att kunna söka sig till en tillförlitlig källa. Centerpartiet värnar public services viktiga uppdrag att granska makten. Vi vet också att public services kapacitet och opartiskhet i många fall varit bland de första offren när auktoritära och illiberala ledare tar makten. Public services oberoende bör därför skyddas (yrkande 17).

Spel

Många människor i Sverige spelar om pengar. Delar av spelmarknaden står för viktiga inkomstkällor för civilsamhället och andra delar är helt kommersiella. En ny reglering av spelmarknaden trädde ikraft den 1 januari 2019. Det är oerhört viktigt att värna kanaliseringen inom den nu omreglerade marknaden, det vill säga att en mycket stor andel av spelandet sker hos bolag med licenser. Det är en förutsättning för ett gott spelarskydd, för alternativet med en lägre kanalisering gör istället att spelande sker oreglerat och därmed utan krav på spelarskydd. Förutsättningarna för de allmännyttiga lotteriernas möjligheter att även fortsatt ge inkomster till civilsamhället och dess verksamheter har försvårats efter omregleringen av spelmarknaden. En ny utredning behövs kring förutsättningarna för de allmännyttiga lotterierna att bidra till civilsamhället. Inriktningen bör vara att minska byråkrati och kostnader för mindre lotterier samt att Spelinspektionen kan fokusera på de stora aktörerna på licensmarknaden. Exempel på frågor som en sådan utredning bör behandla är en översyn av beloppsgränser, Spelinspektionens fördelning av finansiering samt ett överfört tillsynsansvar till kommuner för mindre lotterier. Det skulle skapa förenklad administration, ett stärkt civilsamhälle samt ökat fokus på att bekämpa osunt spelande bland de stora aktörerna (yrkande 18).

Regeringen och Sverigedemokraterna har utrett undantagsregleringen för allmännyttiga lotterier i spellagstiftningen. Innan utredningen är klar och ett färdigt förslag finns från regeringen är det enligt oss för tidigt att ta ställning i sakfrågan. Vår ingång är att alla allmännyttiga lotterier skall behandlas lika oavsett huvudman. Den likheten inför lagen bör regeringen värna (yrkande 19).

Det är också viktigt med konsumentupplysning. Eftersom lotterierna säljs för allmännyttiga ändamål är det också viktigt att det i högre grad redovisas vart överskottet från lotterierna går. Det är rimligt att mindre lotterier helt undantas, men för större lotterier är det rimligt att redovisa vilka som tar del av vinsterna från lotteriet. På samma sätt som det är konsumentupplysning att redovisa vinstplan, är det minst lika viktigt att redovisa vart överskottet går. Det finns tydliga exempel på lotterier där detta inte alls är tydligt, vilket försvårar för konsumenterna att göra ett upplyst val (yrkande 20).

Alla typer av kommersiella spel bör också vara lika inför lagen. När den nya spelregleringen infördes var restaurangkasinon en verksamhet på tydlig nedgång och ansågs därför inte behöva samma reglering. På senare år har dock utvecklingen vänt och vissa restaurangkasinon har en mycket omfattande verksamhet utan att behöva omfattas av samma regelverk som andra casinon eller annan spelverksamhet. Det innebär ett

betydligt sämre konsumentskydd än för andra spelverksamheter. Exempelvis kan du inte stänga av dig vid problemspelande, och registrering av spelare saknas. Det är inte rimligt att en så tydlig del av spelmarknaden ska sakna sådan reglering. Undantagen i kravställningen för licensinnehavare av restaurangkasinon bör därför upphöra (yrkande 21).

Det finns också ett alltför utbrett problem med organiserad brottslighet inom pengaspel. Matchfixing förekommer både nationellt och internationellt. För att stärka arbetet mot matchfixing finns sedan ett antal år tillbaka ett internationellt regelverk. Konventionen mot matchfixing (Macolinkonventionen) har tagits fram för att gemensamt skapa verktyg mot den organiserade brottslighet som huserar på spelmarknaden. Sverige har ännu inte skrivit under och än mindre ratificerat konventionen utan har endast status som observatör. Sverige borde göra ett betydligt aktivare arbete mot matchfixing och regeringen bör därför ta initiativ till att införa konventionen i svensk lagstiftning (yrkande 22).

Det svenska spelundret är fantastiskt. Varje år exporteras spel från svenska spelstudios för mångmiljardbelopp. I kronor räknat är det svenska spelundret faktiskt betydligt större än det svenska musikundret. Ändå har spelbranschen levt på undantag politiskt. Alltför ofta blandas spel om pengar ihop med det som är spel för underhållning eller nyttspel. Pengaspelet är en hel egen bransch och behandlas inte här. Sverige har länge saknat en konkret politik för näringslivsgrenen spel. Detta trots att industrin omsätter mångmiljardbelopp och har potential att växa ännu mer. Våra grannländer börjar vakna och har nu inrättat strategier för spelande och stöttar branschen på olika sätt. Samtidigt har Sverige inte ens införlivat spelandet i kulturbegreppet enligt Kulturrådet och än mindre hanterat de stuprör som olika verksamheter innebär i den offentliga sektorn. Många spelutvecklare vittnar om att det är svårt att få stöd via Vinnova, eftersom det inte är en fysisk produkt som skapas. Här skulle Vinnovas verksamhet behöva ses över för att bättre hantera digitala produkter och tjänster. Detsamma gäller Exportkreditnämnden vars inriktning mestadels handlar om tillverkande industri. Små bolag som är ”born global” eller ”born digital” har extremt svårt att få stöttning, trots att det kanske är de som behöver det bäst och där potentialen är störst att växa. Här behöver staten se över verksamheten för att i högre grad kunna låta spelutvecklare och spelstudios dra nytta av det fantastiska kunnande och nätverk som institutioner som Exportkreditnämnden besitter. Dessa exempel är bara några i en uppsjö av byråkratiska hinder som spelstudios och spelutvecklare möter i kontakten med det offentliga. Sverige

har varit en föregångare i världen när det kommer till spelutveckling, men riskerar nu att halka efter. En viktig start är därför att regeringen får i uppdrag att upprätta en nationell spelstrategi för att ta vara på spelbranschens potential och undanröja byråkratiska hinder. Det handlar inte om att få specialdestinerade bidrag. Det handlar om att få samma möjligheter att utvecklas och tillgång till samma institutioner som övriga näringslivet redan har. En nationell spelstrategi vore ett första steg i det arbetet (yrkande 23).

Catarina Deremar (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Martina Johansson (C)

Anders W Jonsson (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Rickard Nordin (C)

Christofer Bergenblock (C)

Alireza Akhondi (C)

Jonny Cato (C)